

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

УДК 37.013.73:37.013.8

Дмитро СИМАК,
кандидат технічних наук,
в. о. ректора Рівненського ОІППО

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ НА ЕТАПІ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті розглядаються технологічні передумови інтелектуалізації освіти; подається характеристика підвищення ролі знань та освіти як факторів, що її забезпечують.

Ключові слова: інтелектуалізація освіти, безперервна освіта, управління знаннями, інтелектуальний потенціал, технологічність.

В статье рассматриваются технологические предпосылки интеллектуализации образования; дается характеристика повышения роли знаний и образования как факторов, которые ее обеспечивают.

Ключевые слова: интеллектуализация образования, непрерывное образование, управление знаниями, интеллектуальный потенциал, технологичность.

The article deals with technological prerequisites intellectualization of education and served characteristic increased role of knowledge and education as factors that provide.

Key words: intellectualization of education, continuing education, knowledge management and intellectual potential, manufacturability.

Постановка проблеми. В нових умовах соціально-економічного розвитку важливим стає посилення частки розумової праці в різних галузях народного господарювання і суспільного розвитку, що передбачає збільшення зусиль щодо пошуку і переробки інформації в загальній структурі знань фахівців та їх професійного розвитку.

Інтелектуалізацію української освіти відносно технологізації суспільного розвитку можна пов'язати з використанням інтелекту кожної особистості в прикладній педагогіці та можливостями сукупного інтелекту в науці, а також із насиченням усіх сфер суспільного життя, зокрема освіти та навколишнього середовища, системами штучного інтелекту і підвищення їх віддачі в суспільному виробництві. Тобто відбувається інтелектуалізація праці людини, радикальне розширення масштабу і покращення використання знань, підвищення творчих можливо-

стей соціальних систем усіх видів і рівнів, створення технологічних передумов для інтелектуалізації освіти.

Прогресивний розвиток суспільства залежить від освіченості особистості, що полягає в її постійному творчому зростанні, розвитку та вдосконаленні впродовж усього життя, а як наслідок – забезпечення професіоналізації особистості та процвітання суспільства. Особливе місце при цьому належить безперервній освіті, ідеї якої узгоджуються із ринковою економікою, що змушує людей постійно навчатися і перенавчатися [1].

У ринкових умовах необхідно забезпечити системне реформування української освіти, створити механізми постійного оновлення її змісту та наукової орієнтації освіти на створення надсучасних виробничих технологій та споживання інтелектуального потенціалу виробника.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Наукова база сучасних досліджень проблеми інтелектуалізації освіти представлена незначною кількістю наукових праць. Так, С. О. Іщук подає характеристику інтелектуалізації як світової тенденції економічного розвитку, а О. Б. Бутнік-Сіверський та Н. С. Маркова – дослідження інтелектуального капіталу. С. Я. Кісем розкрито проблеми інтелектуалізації розвитку соціально-економічних систем. Проблеми інтелектуалізації нації в процесі технологізації освіти висвітлюють І. О. Захарова, І. В. Кожем'якін та ін.

У сучасній педагогіці та педінноватиці відомо бражено також проблему освітніх і педагогічних технологій. Особливості технологізації освіти на сучасному етапі її розвитку та аналіз її змісту охарактеризував І. А. Зязюн. Проблеми освітньої політики, реформування і модернізації освіти обґрунтовані В. П. Андрущенко, В. О. Огнев'юком та ін., а передумови інтелектуалізації освіти в ракурсі викликів для України – Л. С. Шевченко.

Професор Д. Г. Лук'яненко фокусує свою увагу на феномені інформаційного глобалізму, який перетворює інформацію в найважливіший економічний ресурс та спонукає до масового впровадження в усі сфери людської життєдіяльності інформаційних

технологій. С. Ф. Клепко розглядає вплив інформаційних процесів на побудову технології управління знаннями.

Незважаючи на представлені вище дослідження, проблема інтелектуалізації освіти на сучасному етапі реформування освіти не обґрунтована повною мірою. Виходячи з цього, **метою нашої статті** є виявлення підходів до інтелектуалізації освіти та творчого застосування знань і технологічності виробництва інтелектуальних продуктів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. В нових соціально-економічних умовах необхідно не лише встигати за виробничими перетвореннями, а й адекватно реагувати на них, зберігаючи та накопичуючи інтелектуально-творчий потенціал.

Інтелектуалізація української освіти впливає на сучасний етап розвитку економіки, що характеризується підвищенням ролі знань та освіти як факторів, що його забезпечують. Вагомими факторами посилення ролі знань є освіта і наука, які покликані задовольняти попит на нові знання з боку виробничих процесів та технологій, а також інтелектуалізованого персоналу [2].

Освітня політика України буде вважатися успішною, якщо вона зможе забезпечити базовий рівень технологічної грамотності населення, необхідний для підвищення добробуту кожної людини.

Технологія передбачає визначення повної послідовності процесів обробки технологічного об'єкта відповідно до заданих технологічних процесів щодо досягнення результату. У свою чергу технологічний процес – це послідовна зміна станів, стадій розвитку, сукупність дій щодо певних змін із метою отримання бажаного результату та застосування засобів інтелектуальної обробки інформації. Таким чином, стан і розвиток освіти впродовж певної епохи можна оцінювати за рівнем розвитку виробничих технологій, для створення яких використовується інтелектуальний капітал нації. Інтелект і освіта громадян стає головним стратегічним ресурсом у світі. Саме інтелектуально розвинена і креативна людина є найбільшим багатством будь-якої країни, адже вона може перетворити ресурсозатратний процес на інновації. Отже, на думку В. О. Огнев'юка, головним капіталом України мають стати освічені професіонали.

Концептуальне значення для майбутнього державного і національного становища України в глобальній економіці має Програма інтелектуалізації суспільства, яку викладено у праці «Україна: інтелект нації на межі століть» [4].

В умовах дедалі більшої глобалізації соціально-економічного життя ефективність національної господарської системи визначається передусім можливостями й умовами, сприятливими для інтелектуалізації освіти та максимального використання творчого потенціалу особистості, що має концептуальне значення для майбутнього державного і національного становища України в глобальній економіці. Така обставина створює для розвинених держав виняткову можливість масштабно, без додаткових витрат використовувати в національних інтересах інтелектуальний потенціал не лише своїх громадян, а й фахівців з інших країн, зокрема держав із деструктивною економікою. Завдяки цьому розвинені країни одержують переваги, які менш

розвиненим державам неможливо компенсувати ніякими іншими засобами, крім підтримки й розвитку свого інтелектуального потенціалу, зокрема науки й технологій [4].

Програма інтелектуалізації суспільства тісно пов'язана з програмою його інформатизації. Головна мета останньої – підготовка учнів до повноцінної, ефективної участі в побутовій, суспільній і фаховій сферах життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Для цього необхідно забезпечити: підвищення якості освіти та її доступності, підвищення економічного потенціалу країни за рахунок освіченості населення, інтеграцію національної системи освіти в наукову, виробничу, соціально-суспільну й культурну інформаційну структуру світового співтовариства.

У наш час виграє той, хто володіє новими знаннями, науковими ноу-хау та інноваційними технологіями. При цьому знання є індивідуальною інтелектуальною власністю. Сучасне виробництво зацікавлене у виробленні нового із найменшими витратами часу, ресурсів та сил. Проблема інтелектуалізації нації набуває особливого значення, оскільки впровадження нових технологій, освоєння яких забезпечує економічне зростання, є ефективним інструментом подолання системної економічної кризи.

Сучасна наука пов'язує знання з переробкою інформації як тривалого циклу на основі не призначених для тривалого використання даних. Відношення між знаннями, інформацією та даними дозволяє представити загальну основу інформаційної технології та її сутність у різних предметних галузях.

З одного боку, інформаційні процеси поділяють на процеси циркуляції та переробки інформації, які, у свою чергу, поділяються на процеси збору, передачі, обробки, збереження та спрямування до користувача. Зв'язки і відношення між цими процесами визначають структурованість інформації, яка і є знанням інтелектуальної сутності для зовнішнього світу. З іншого, – знання людини є продуктом інтелекту, а їх цінність визначається можливістю і результатом використання самою людиною і виробництвом у їх взаємозв'язку.

Саме інформатизація та глобалізація економіки зумовили появу нової концепції управління знаннями й породжених нею технологій, спрямованих на керування знаннями працівників та використання цих знань для управління виробництвом. До сучасних способів управління знаннями відносимо цільові наукові програми і дослідження, грантове фінансування та індивідуальне заохочення науковців, створення виробничих технопарків і надсучасних технологій. Окремі компоненти технології управління знаннями підтримуються повнотекстовими пошуковими механізмами та системами документування виробництва, що діє на принципах самоорганізації [3].

Метою процесу інформатизації є зміна системних властивостей сфери освіти передусім вищої школи з метою підвищення її сприйнятливості до інновацій. Інформатизація – це не мода, не кампанія, не одна з багатьох тимчасових соціальних програм, це – інфраструктура інтелектуалізації суспільства, точка опори, базуючись на яку можна будувати найрізноманітніші освітні, наукові та соціальні проекти.

Стрімкий розвиток ІТ-галузі, робототехніки, нанотехнологій виявляє потребу в досвідчених фахівцях, а отже, виникає гостра освітня потреба в якісному навчанні сучасних учнів технічним дисциплінам – математиці, фізиці, інженерії, програмуванню. Освіта повинна бути випереджувальною, відповідати тенденціям розвитку суспільства в майбутньому.

Для сучасної української освіти на етапі її технологізації важливим проектом є впровадження STEM-навчання. Науково-орієнтована освіта – це організація та підтримка цілеспрямованої пізнавальної діяльності дітей, учнів навчальних закладів щодо формування у них умінь та навичок здійснювати наукові дослідження, використовуючи державні й міжнародні наукові гранти та міжнародну систему захисту інтелектуальних прав. Головна мета науково-орієнтованої освіти – створення системи навчання на основі пошуково-дослідницького підходу, що спрямована на самореалізацію особистості молодого науковця як суб'єкта вітчизняної та міжнародної системи наукового бізнесу.

Завдяки сучасним засобам інформатики й телекомунікації учні можуть обирати рівень складності кожної дисципліни, їх комплектування відповідно до власних життєвих інтересів, планів і фахових перспектив. Йдеться зокрема про сучасну віртуально-тренінгову технологію навчання, яка дозволяє трансформувати наявну класно-урочну систему та, зберігши її переваги у вигляді продуктивності навчання й контролю над перебігом навчального процесу, перейти від групового до індивідуального варіативного навчання.

Таким чином, освітні тенденції і розвиток технологій розробки програмних систем вимагають застосування в інформаційно-навчальних системах наступних характеристик і функцій: індивідуалізація та адаптивність; урахування попередніх знань та досвіду навчальної діяльності; більш ефективне керування навчальним контентом із можливістю повторного використання, поступального розвитку і розширення; врахування міждисциплінарних зв'язків у навчальному контенті; генерація індивідуального навчального середовища; інтелектуалізація соціальних мереж для освіти та інтелектуалізація контролю знань.

Представлене вище дає змогу сформувати нову педагогічну парадигму – креатизацію освіти. Генерація нових знань та швидкий доступ до знань інноваційних дають змогу розвиватися процесам професійної інтелектуалізації, вироблення інтелектуальних продуктів і творчого застосування знань у сучасному виробництві.

Найважливішими проявами інтелектуалізації змісту освіти є: зростання ролі та частки універсальних знань; фундаменталізація освіти; гуманізація та

гуманітаризація освіти; інформатизація освіти; інновацізація освіти; інтеграція освітньої, дослідницької і підприємницької діяльності; транснаціоналізація освіти [4].

Висновки. Отже, в рамках дослідження освітніх систем перевагою є виокремлення інформації, знань та освіти як основних джерел сучасної педагогіки. Створення засобів навчання і пов'язаних з ними методик, збільшення їх ваги в педагогічних системах від епохи до епохи стимулював процес технологізації педагогіки. Організація різних видів педагогічної діяльності передбачає використання варіативних технологій на рівні творчості та майстерності.

Таким чином, безперервне навчання орієнтується на постійне вдосконалення і цілісний розвиток людини як особистості впродовж усього її життя, підвищення можливостей її трудової і соціальної адаптації у швидкозмінному світі. Без знань, без науки, без відповідного рівня розвитку інтелекту наше майбутнє неможливо уявити.

Суспільна актуальність проблеми інтелектуального розвитку в різні періоди життя людини, починаючи з дошкільної освіти і завершуючи післядипломною, суттєво зростає у зв'язку з реформуванням системи освіти в Україні, яка потребує відповідного науково-методичного та технологічного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрагогическая компетентность педагога: практические аспекты : монография / под. научн. ред. С. Г. Вершловского, Н. А. Шевельова. – СПб. : СПб АППО, 2013. – 136 с.
2. Кісь С. Я. Проблеми інтелектуалізації розвитку соціально-економічних систем [Текст] / С. Я. Кісь // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / редкол. : В. А. Дерій (гол. ред.) та ін. ; Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – Т. 18. – № 1. – С. 25-33.
3. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями : навч. пос. – Полтава : ПОІППО, 2005. – 201 с.
4. Україна: інтелект нації на межі століть : кол. моногр. / В. К. Врублевський, В. М. Ворона, Ю. М. Канигін та ін. ; Ін-т соціології НАН України ; Українське товариство «Інтелект праці». – К. : Інтелект, 2000. – С. 516.
5. Шевченко Л. С. Інтелектуалізація освіти: сучасні виклики для України [Електронний ресурс] / Л. С. Шевченко. – Режим доступу : <http://int-konf.org/konf062013/360-doktor-ekonomichnih-naukprofessor-shevchenko-l-s-ntelektualizatsiya-osvti-suchasn-vikliki-dlya-ukrayini.html>.

Дата надходження до редакції: 14.03.2016 р.